

Sygn. akt I UK 299/17

POSTANOWIENIE

Dnia 6 czerwca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania I. K., S. P., A.Z.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.
z udziałem zainteresowanego Syndyka masy upadłości E. - Przedsiębiorstwa
Produkcyjno - Montażowego Spółki z o.o. w upadłości w D.
o ustalenie odpowiedzialności za składki,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 6 czerwca 2018 r.,
skargi kasacyjnej odwołujących się od wyroku Sądu Apelacyjnego w K.
z dnia 4 stycznia 2017 r., sygn. akt III AUa .../15,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w K. wyrokiem z dnia 4 stycznia 2017 r., wydanym w sprawie z odwołań I. K., S.P. i A. Z. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. w przedmiocie ustalenia odpowiedzialności za składki, przy udziale zainteresowanego Syndyka Masy Upadłości E. – Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Montażowego spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości z siedzibą w D., na skutek apelacji odwołujących się od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 14 kwietnia 2015 r. (którym oddalono odwołania i orzeczono o zwrocie kosztów zastępstwa procesowego), zmienił częściowo zaskarżony wyrok w punkcie 1 i poprzedzające go decyzje organu rentowego w ten sposób, że stwierdził, iż S. P., I. K. i A. Z., jako członkowie zarządu E. Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Montażowego

spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w D. nie odpowiadają solidarnie ze spółką za jej zaległości jako płatnika z tytułu należności składkowych w części obejmującej odsetki ustawowe od dnia 11 września 2008 r., zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 2 w ten sposób, że koszty zastępstwa procesowego między stronami wzajemnie zniósł, oddalił apelację w pozostałym zakresie, zasądził od organu rentowego na rzecz odwołujących się po 2172 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Odwołujący się zaskarżyli powyższy wyrok skargą kasacyjną w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucili naruszenie prawa materialnego: 1/ art. 108 § 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 800 ze zm.; dalej: Ordynacja podatkowa), przez niewłaściwe zastosowanie, polegające na wydaniu decyzji o odpowiedzialności osób trzecich za zobowiązania składkowe spółki bez stwierdzenia bezskuteczności egzekucji wobec spółki; 2/ art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej, przez przyjęcie, że w sprawie zachodzi udowodniony stan bezskutecznej egzekucji z majątku spółki; 3/ art. 116 § 1 ust. 1 lit. b Ordynacji podatkowej, przez błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu wyłącznej winy odwołujących się za niezłożenie wniosku o ogłoszenie upadłości spółki w czasie właściwym; 4/ art. 31 w związku z art. 123 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm.; dalej: ustawa systemowa) w związku z art. 108 § 1 Ordynacji podatkowej, przez niewłaściwe zastosowanie, polegające na wadliwym wydaniu decyzji, przez niedoręczenie jej stronie, a w konsekwencji objęcia tą decyzją przedawnionych zobowiązań składkowych dłużnej spółki; 5/ art. 118 § 1 Ordynacji podatkowej, przez rażąco błędną wykładnię, polegającą na nieuwzględnieniu zarzutu przedawnienia zobowiązania, wynikającej z decyzji o odpowiedzialności odwołujących się za zobowiązania podatkowe spółki E. spółki z o.o. powstałe w 2006 r.; 6/ art. 5 k.c., przez rażąco błędną wykładnię, polegającą na jego niezastosowaniu wskutek nieuwzględnienia okoliczności faktycznych sprawy, w szczególności kilkukrotnego zwrotu wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego spółki, nieefektywności działania syndyka masy upadłościowej oraz kosztów prowadzonego postępowania, niewspółmiernie wysokich do efektu tego postępowania. Skarżący wniesli o uchylenie zaskarżonego wyroku i zmianę

zaskarżonej decyzji przez uznanie, że odwołujący się nie ponoszą odpowiedzialności za zaległości płatnika składek E. Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Montażowego spółki z o.o. z siedzibą w D. z tytułu składek i odsetek od tych składek oraz kosztów egzekucyjnych, a nadto rozstrzygnięcie o kosztach procesu za wszystkie instancje, w tym o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie wniosli o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K. oraz rozstrzygnięcia o kosztach procesu za wszystkie instancje, w tym o kosztach postępowania kasacyjnego.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołali się na istotne zagadnienie prawne. Zdaniem skarżących istotne zagadnienia prawne stanowią pytania: 1/ kiedy organ rentowy, działając na podstawie ustawy systemowej i Ordynacji podatkowej, uprawniony jest do wydania decyzji o odpowiedzialności osób trzecich oraz czy w związku z tak wydaną decyzją stosuje się do niej przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, także w kontekście rozpoznania sprawy o charakterze administracyjnym przez pion sądownictwa powszechnego; 2/ co w świetle Ordynacji podatkowej oznacza termin „egzekucja okazała się bezskuteczna”; 3/ czy do skuteczności decyzji o odpowiedzialności, wydanej na podstawie ustawy systemowej, do której w sprawach nieuregulowanych stosuje się przepisy k.p.a., a odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy Ordynacji podatkowej, wymagane jest doręczenie decyzji zainteresowanym stronom. Skarżący podnieśli również, że wiele wątpliwości interpretacyjnych oraz rozbieżności w orzecznictwie związanych jest z pojęciem „bezskuteczności egzekucji” oraz odmienności regulacji dotyczącej odpowiedzialności osób trzecich za zobowiązania spółki kapitałowej, tj. przepisu art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej oraz art. 299 § 1 k.s.h.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o oddalenie skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać

w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wywodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2009 r., sygn. II PK 66/09, LEX nr 553691). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniających wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne" (postanowienia Sądu Najwyższego z 23 marca 2012 r., II PK

284/11, LEX nr 1214575; z 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158, z 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729).

Obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnieniu skarżący ograniczyli się w tym zakresie jedynie do sformułowania wątpliwości w formie szeregu pytań. Nie nawiązali natomiast w sposób ogólny i abstrakcyjny do treści przepisów oraz nie wskazali, na czym polega trudność w dekodowaniu zawartych w nich norm prawnych. Przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wymogi te uzasadnione są publicznymi celami rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z 25 października 2007 r., V CSK 356/07). Argumentów za istnieniem tejże przesłanki przedsądu należałoby zatem poszukiwać w innych elementach konstrukcyjnych skargi, tj. w podstawach kasacyjnych i ich uzasadnieniu. Nie jest to jednak rolą Sądu Najwyższego na etapie badania kryteriów przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Braki te powodują, że skarżący nie wykazali występowania publicznoprawnej potrzeby rozpoznania sprawy przez Sąd Najwyższy orzekający jako sąd kasacyjny.

Skarżący powołali się też na potrzebę wykładni przepisów, budzących w ich ocenie poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie. W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, przepisy mające być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego powinny należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 września

2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest zaś wykazanie, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, ze sprecyzowaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają, nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231; z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 2-4, poz. 43 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Oczywiście jest, że budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147).

Także w zakresie tej przesłanki przedsądu skarżący nie spełnili powyższych wymagań. Judykatura wyjaśniła bowiem podnoszone przez stronę skarżącą wątpliwości na tle wykładni powołanych przepisów dotyczących bezskuteczności egzekucji z majątku dłużnika. W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2009 r., I UZP 4/09 (OSNP 2009 nr 23-24, poz. 319) wyrażono pogląd, że bezskuteczność egzekucji z majątku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, o której mowa w art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy systemowej, może być stwierdzona wyłącznie w postępowaniu w sprawie egzekucji należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, poprzedzającym wydanie decyzji o odpowiedzialności członka zarządu spółki za te należności. W późniejszych licznych wyrokach Sądu Najwyższego podkreśla się, że bezskuteczność egzekucji, rozumiana jako brak możliwości przymusowego

zaspokojenia wierzyciela publicznoprawnego w toku wszczętej i przeprowadzonej przez organ egzekucyjny egzekucji skierowanej do majątku spółki, może być wykazana nie tylko na podstawie postanowienia o umorzeniu postępowania egzekucyjnego, ale także w inny sposób, który nie podaje w wątpliwość oceny, że środki majątkowe dłużnika nie wystarczą na zaspokojenie istotnej (znacznej) części długu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2013 r., III UK 154/12, LEX nr 1463908; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2015 r., II UK 297/14, LEX nr 1816557). Bezskuteczność egzekucji to stan obiektywny, wynikający z braku majątku, który sprawia, że potencjalna egzekucja nie pozwoliłaby zaspokoić wierzytelności w całości lub w części (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2016 r., II UK 315/15, LEX nr 2120893).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.